

[\(/\)](#)

Inventaris

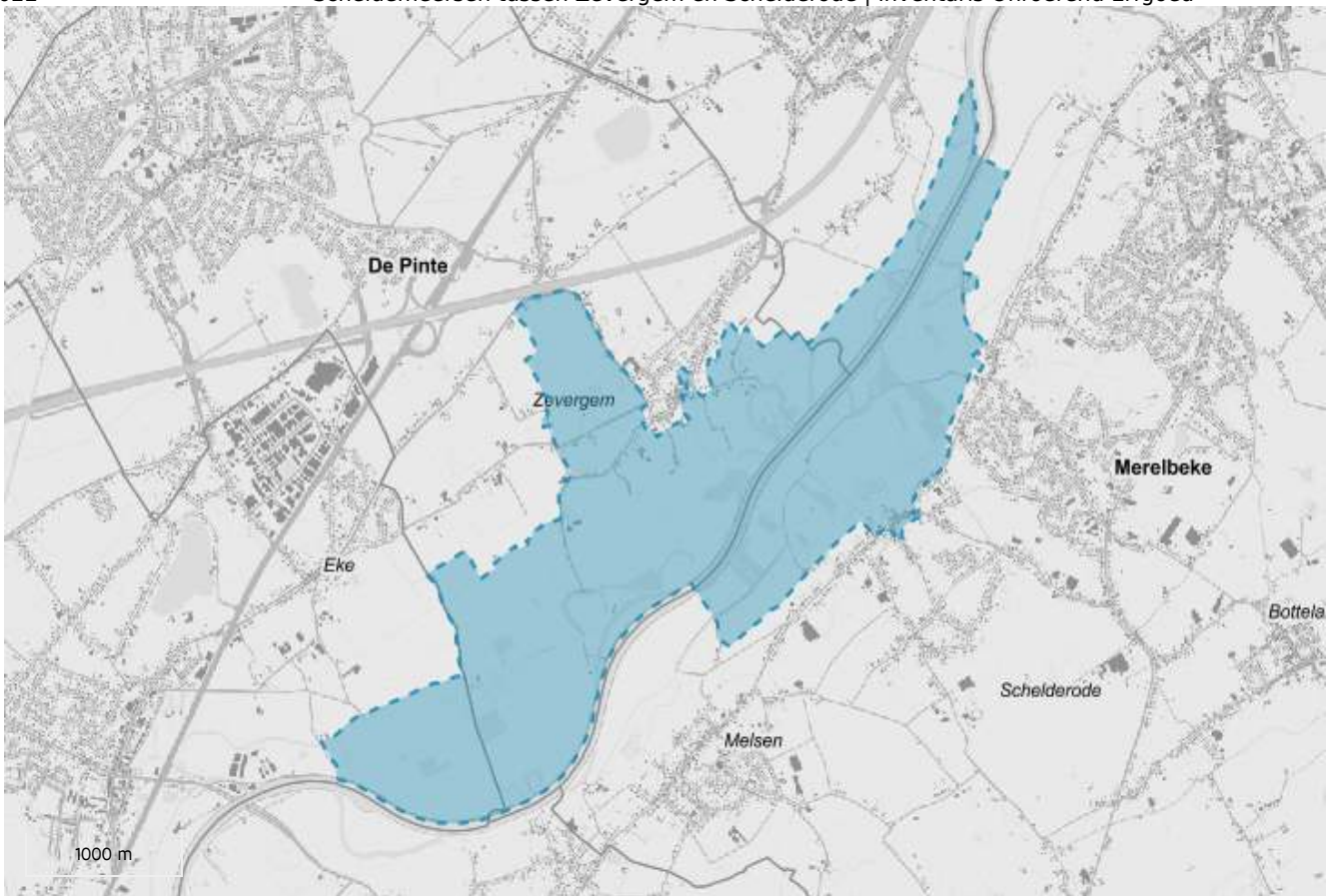
[Contact \(/contact\)](/contact)[Downloads \(/downloads\)](/downloads)[Over ons \(https://www.onroerenderfgoed.be/over-ons\)](https://www.onroerenderfgoed.be/over-ons)[MENU](#)

ERFGOEDOBJECT

Scheldemeersen tussen Zevergem en Schelderode

landschappelijk geheel

ID: 135207 **URI:** <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135207>

Juridische gevolgen

- omvat de aanduiding als beschermd stads- of dorpsgezicht, intrinsiek Dorpskern Schelderode (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/8805>)
Deze bescherming is geldig sinds 10-02-2000
- omvat de aanduiding als beschermd stads- of dorpsgezicht, intrinsiek Hoeven en Villa De Blijpoel met omgeving (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/7671>)
Deze bescherming is geldig sinds 13-03-1979
- omvat de aanduiding als beschermd monument Kasteeldomein van Schelderode (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/8764>)
Deze bescherming is geldig sinds 10-02-2000
- omvat de aanduiding als beschermd cultuurhistorisch landschap Scheldemeersen: fase 1 (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/8690>)
Deze bescherming is geldig sinds 04-11-1981

- omvat de aanduiding als beschermd cultuurhistorisch landschap Scheldemeersen: fase 2 (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/8691>)
Deze bescherming is geldig sinds 10-03-1997

Provincie

Oost-Vlaanderen

Gemeente

De Pinte, Gent, Merelbeke, Nazareth

Deelgemeente

Eke, Melsen, Merelbeke, Schelderode, Zevergem, Zwijnaarde

Straat

Onbepaald

Locatie

Zevergem (De Pinte), Zwijnaarde (Gent), Melsen, Merelbeke, Schelderode (Merelbeke), Eke (Nazareth)

Nauwkeurigheid zone

Tot op 15m

Oppervlakte zone

6 684 359m²

Fysieke status

Bewaard

Erfgoedwaarde

Aanwezig

Links

Scheldemeersen, Zevergem | Sinds 1981 vormen de Scheldemeers... | Flickr
(<https://www.flickr.com/photos/erfgoed/4219589845>)

Scheldemeersen, Zevergem | Sinds 1981 vormen de Scheldemeers... | Flickr
(<https://www.flickr.com/photos/erfgoed/4219590055>)

Typologie: bedevaartkapellen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/46>), bomenrijen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1655>), dorpen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1062>), dreven (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/128>), graslanden (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1910>), kasteeldomeinen

<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2114>), [kleiputten \(https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/938\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/938), [knotbomen \(https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1610\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1610), [leigrachten \(https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1950\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1950), [meanders \(https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1967\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1967), [parochiekerken \(https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/338\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/338), [rivieren \(https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1963\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1963), [valleien \(https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2000\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2000)

[Project beschermingsdatabank 2013-2016](https://inventaris.onroerenderfgoed.be/gebeurtenissen/1028)

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/gebeurtenissen/1028>) (beschermingen: van 01-01-2013 tot 30-06-2016)

Beschrijving

De Scheldemeersen van Zevegem-Schelderode vormen één van de weinige restanten van een aaneengesloten meersenlandschap in de Scheldevallei. Het gebied wordt gekenmerkt door de afwisseling van meersen, afgesneden meanders, populierenaanplantingen en door greppels opgedeelde graslandpercelen. De in de Scheldevallei afgezette alluviale klei werd ontgonnen door de steenbakkerijen in de omgeving, waardoor kleiputten in het landschap achterbleven.

Fysische geografie

Topografie

De Scheldemeersen situeren zich tussen Zevegem en Schelderode langs beide zijden van de Schelde. Min of meer parallel aan de rivier lopen de Coupure en de Oude Houwbeek. Het gebied ligt in een binnenbocht van de gekalibreerde Boven-Schelde. Dit deel van de Schelde maakt deel uit van de Vlaamse vallei. De Schelde loopt hier in een vlakke vallei met een breedte van 1500 meter. Het niveau varieert er rond 7,5 meter +TAW. Kenmerkend is de uitgesproken asymmetrische vorm van de Scheldevallei met een steile oostrand en een bijna vlakke westrand. Slechts kleine niveauverschillen worden in deze vlakte waargenomen en vinden hun oorsprong in het afgraven van de alluviale klei voor de baksteenfabricatie.

Karakteristiek voor dit gebied zijn de door greppels opgedeelde graslandpercelen, weilanden en grachten afgezoomd met knotwilgen, moerasruigten op afgegraven terreinen, struwelen, opgeschoten griend, houtkanten, bermen en dijken. Beken en met populieren afgeboorde landwegen brengen afwisseling in het rivierlandschap.

In de Scheldemeersen bevinden zich afgesneden meanderbochten. De rechttrekkingen van de Schelde gaven ontstaan aan verschillende oude rivierarmen. De Ham was een van de eerste bochtafsnijdingen (rond 1860). Bij de laatste kanalisatie (1967 en later) werden drie bochten afgesneden. De Scheldemeersen van Zevegem-Schelderode vormen één van de weinige restanten van een aaneengesloten meersenlandschap in de Scheldevallei. Langs de Schelde loopt de op een dijk gelegen trekweg.

Geologie en bodem

De tertiaire ondergrond is zandig, lemig of venig. Volgens de tertiair-geologische kaart primeren in dit gebied van noord naar zuid de grijze tot groengrijze klei tot silt met dunne banken zand en silt behorend tot het Lid van Kortemark (eoceen, 53 tot 33,7 miljoen jaar geleden), de donkergrijze

tot blauwe klei met glimmers behorend tot het Lid van Aalbeke (eoceen, 53 tot 33,7 miljoen jaar geleden) en de grijze, kleihoudende klei tot silt met kleilagen behorend tot het Lid van Moen (eoceen, 53 tot 33,7 miljoen jaar geleden).

De Scheldevallei vormt ongeveer de zuidgrens van de Vlaamse vallei, een glaciale erosievallei. Toen na de ijstijden het klimaat verzachtte, verdween de permanent bevroren ondergrond, zodat de valleien uitgediept werden. Tijdens het holoceen (10000 jaar geleden tot heden) verstoven de droogste delen van de ruggen. Zo werden landduinen gevormd langs de Scheldevallei. De valleien werden vanaf het atlanticum (8000 tot 5000 jaar geleden) deels opgevuld met door het water opgevuld terrigeen materiaal (overwegend klei en zware klei) en deels met organogeen materiaal (veen). Plaatselijk komen ook colluviale afzettingen voor.

De bodemkaart geeft de helft van de oppervlakte weer als uitgebrikte gronden op lemig of kleilig materiaal. De andere bodems zijn overwegend hydromorfe klei- en zware kleigronden. Op de oeverwal hebben de afzettingen een grovere textuur en bevatten ze vrijwel geen veenmateriaal, zodat dit sediment geschikt was voor steenbakkerijen. Het uitbrikken van gronden voor het ambachtelijk vervaardigen van bakstenen kende zijn hoogtepunt omstreeks 1900. Het was een activiteit die algemeen voorkwam tussen Gent en Oudenaarde. In het zuidwesten van het gebied geeft de bodemkaart de aanwezigheid van een venige bovengrond weer. De ontwatering van het colluvium gebeurt er via de Moerbeek of Coupure, die hier vermoedelijk het tracé van een fossiele geul volgt.

Vegetatie en fauna

De afvoer van het water naar de Schelde werd door sluzen geregeld. Aangezien de alluviale vlakte regelmatig overstroomde was hooiland er aangewezen. Na het hooien werd het grasland begraasd. In de uiterwaarden van de Schelde ontstonden door eeuwenlang maaien en hooien natte soortenrijke hooilanden. Het kenmerkende open karakter van het meerslandschap is gedeeltelijk verloren gegaan door het aanplanten van wilgen- en populierenrijen op de perceelsranden en van populierenbosjes op de uitgebrikte gronden. Deze populierenbosjes kunnen als een geschikte bodemgebruiksvorm worden gezien voor dergelijke natte gronden en zijn ondertussen een deel van het landschap geworden.

Als gevolg van de rechttrekkingen van de Schelde werd de waterafvoer versneld, waardoor er minder wateroverlast was in het valleigebied. De kalibrering van de Boven-Schelde en de drainage van de meersgronden hebben een intensivering van het landbouwgebruik in de meersen meegebracht. Deze intensivering drukt zich in het landschap uit als een toename van het areaal (maïs)akkerland en fruitteelt (maar in beperktere mate). Er is ook een eutrofiëring van matig voedselrijke graslanden door het gebruik van kunst- en drijfmest door de landbouw waar te nemen. Enkele restanten van de natte, soortenrijke hooilanden bleven nog bewaard. Het gebied is bovendien grotendeels gevrijwaard gebleven van bebouwing. Op de rechteroever volgt de bebouwing de steilrand, op de linkeroever is de bebouwing grotendeels buiten het meersengebied gesitueerd.

Binnen de Scheldemeersen komen op het moment van de bescherming (1981) nog goed ontwikkelde vegetaties van moeras-, hooiland- en waterplanten voor. Vaak herbergen deze vegetaties een aantal zeldzame plantensoorten, zoals onder meer zwanenbloem (*Butomus umbellatus*), kleine kaardebol (*Dipsacus pilosus*), slanke waterbies (*Eleocharis uniglumis*), waterviolier (*Hottonia palustris*), aarvederkruid (*Myriophyllum spicatum*), pijptorkruid (*Oenanthe fistulosa*) en handjesereprijs (*Veronica triphyllos*). Ornithologisch is het gebied van belang wegens

de grote verscheidenheid van broedvogels, waaronder een aantal zeldzame soorten, zoals onder meer een broedgeval van het woudaapje. Ten slotte hebben de Scheldemeersen een grote waarde als rust- en foeragegebied voor watervogels.

Cultuurhistorie

De kabinetskaart van de Ferraris (1770-1778) geeft de Scheldevallei weer als drassig weiland met een sterk meanderende Boven-Schelde. Buiten de Scheldevallei liggen akkers met hagen op de perceelsranden. Het kasteel van Welden wordt weergegeven als een dubbel omgracht kasteel met moestuinen binnen de tweede omwalling.

Aanvankelijk was de Ham niet meer dan een drassig weiland. Gedurende de eerste decennia van de 20ste eeuw werd het gebied geleidelijk afgegraven voor de kleiwinning ten behoeve van de steenbakkerijverheid. Het laaggelegen terrein dat overbleef, was tot in 1950 als vochtig hooiland in gebruik. Het typische greppelpatroon, dat nog steeds zichtbaar aanwezig is in het gebied, getuigt hiervan. Iedere winter overstroomde het gebied. De drie plassen in de Ham ontstonden omstreeks 1930.

Het dorp van Schelderode is op cultuurhistorisch en historisch-geografisch vlak een representatief voorbeeld van een dorpskern die zich aan de rand van de Scheldevallei ontwikkelde, in casu bij een feodaal centrum, namelijk de zetel van het 'Land van Rode', één van de belangrijkste heerlijkheden aan de rechteroever van de Schelde. De dorpskern en dorpskerk liggen bovenop de steilrand, het kasteel van Schelderode met park op de helling van het talud achter de Sint-Martinuskerk. Kerk en kasteel domineren van daaruit het Schelde-alluvium met de Scheldemeersen. Het neogotische kasteel van Schelderode gaat terug op de middeleeuwse site van het verdwenen heerlijk kasteel 'Ten Daele' van de machtige heren van Rode binnen het Land van Aalst.

Waardevolle kleine landschapselementen zijn resten van hoogstamboomgaarden, voetweg nr. 25 (zijnde een oud wegtracé) en de kerkwegel (lineair gemarkeerd door typische afsluitingen zoals bakstenen tuinmuren, haagbeuk en sierbetonafsluitingen). De zandweg vanaf de Gaversesteenweg leidt naar de Scheldedijk en loopt voor een deel rondom de oude Scheldearm de Sint-Elooispuit. Typisch voor dit Scheldemeersgebied zijn de met populieren en kastanjes afgeboorde weiden. Aan de Sint-Elooispuit bevindt zich de Sint-Elooiskapel, met aan weerszijden ervan een hoeve. Aan de kapel vindt jaarlijks een ommegang met paardenwijding plaats, sinds 1960 ook een voertuigenwijding. Deze merkwaardige gotische bedevaartskapel zou opklimmen tot in de 13de of 14de eeuw. In 1913 werd de kapel verworven door de kerkfabriek, die ze in 1927 herstelde.

Het kasteel van Welden heette vroeger ook het 'Hof te Seevergem' of 'Hof te Weldene'. Het is vermoedelijk een middeleeuwse site met een walgracht en een afzonderlijk omgracht opper- en neerhof. Ze was in het bezit van de familie van Zevergem, die de dorpsheerlijkheid tot in de 13de eeuw behield. In 1232 werd de heerlijkheid afgestaan aan de Gentse Sint-Pietersabdij, met uitzondering van enkele gronden (velden of welden genoemd) en het neerhof, dat in bezit gebleven is van de dochter van de heer van Zevergem. De zetel van de heerlijkheid, het oude 'Hof te Seevergem', bij Sanderus "*Praetorium de Weldene*" genoemd, lag op grondgebied van Sint-Pieters en werd door de heren van Welden in cijns gehouden. Van dit kasteel werd enkel de cirkelvormige gracht met walmuur en een toren behouden bij de bouw van het nieuwe kasteel in 1700. Het nieuwe kasteel, in late barokstijl van traditionele bak- en zandsteen en symmetrisch toegevoegde noordtoren, is met het hoofdgebouw verbonden door een galerij. Vermoedelijk was er ook een nieuwe tuinaanleg met uitbreiding van de buitenwal naar het oosten en een tuinmuur met wandelgang. Het huidige uitzicht dateert van 1927 door een 'historiserende' restauratie met onder meer toevoeging van dakkapellen. Het waterkasteel ligt binnen een dubbele omwalling. In

het noorden en zuiden is het site afgezoomd door dreven met loodrecht erop een noorddreef die het kasteel met de vroegere Oudenaardse Steenweg verbond en een zuiddreef naar Pont-Zuid. Er was een toegangsdreef naar het westen vanaf de Kriekestraat met een wederopgebouwde rococopoort aanwezig.

- Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO000675, Scheldemeersen - fase 1 (VAN DEN BREMT P., 1981).
- Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO002017, Scheldemeersen - fase 2, advies KCML (1981).
- Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO002017, Scheldemeersen - fase 2 (VAN DER LINDEN G., 1997).
- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.
- *Databank Landschapsatlas Vlaanderen* [CD-rom uitgegeven door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Monumenten en Landschappen], *Ankerplaats Scheldemeersen tussen Zevergem en Schelderode* A40033, 2001.
- Tertiair-geologische kaart van Vlaanderen, De Pinte, Pont-Zuid [online], <http://www.geopunt.be/> (<http://www.geopunt.be/>) (geraadpleegd op 7 mei 2015).

Bron : -

Auteurs : Cox, Lise, De Meirman, Reginald, Tack, Guido, Van den Bremt, Paul, Van der Linden, Geert, Vanmaele, Nele

Datum : 2015

[Bekijk alle teksten \(/erfgoedobjecten/135207/teksten\)](/erfgoedobjecten/135207/teksten)

Relaties

Omvat

Kasteeldomein Schelderode (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36619>)

Omvat

Kasteeldomein van Welden (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/38538>)

Omvat

Onverharde weg met knotwilgenrij
(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/308247>)

Omvat

Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw met kerkhof
(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/38513>)

Omvat

Sint-Elooiskapel (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36325>)

Is deel van

Eke (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14239>)

Is deel van

Melsen (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14214>)

Is deel van

Merelbeke (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14211>)

Is deel van

Schelderode (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14216>)

Is deel van

Zevergem (<https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/14237>)

Is deel van

Zwijnaarde (<https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/14017>)

Je kan deze pagina citeren als:

Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Scheldemeersen tussen Zevergem en Schelderode [online]
<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135207> (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135207>)
(Geraadpleegd op 01-06-2022)

Vlaanderen
verbeelding werkt

Onroenderfgoed.be is een officiële website van de Vlaamse overheid

uitgegeven door [het agentschap Onroerend Erfgoed](https://www.onroenderfgoed.be/over-ons)
(<https://www.onroenderfgoed.be/over-ons>)

PRIVACYVERKLARING

([HTTPS://WWW.ONROENDERFGOED.BE/PRIVACYVERKLARING](https://www.onroenderfgoed.be/privacyverklaring))

JURIDISCHE INFORMATIE

([HTTPS://WWW.ONROENDERFGOED.BE/JURIDISCHE-INFORMATIE](https://www.onroenderfgoed.be/juridische-informatie))

[\(/\)](#)

Inventaris

[Contact \(/contact\)](/contact)[Downloads \(/downloads\)](/downloads)[Over ons \(https://www.onroenderfgoed.be/over-ons\)](https://www.onroenderfgoed.be/over-ons)[MENU](#)

ERFGOEDOBJECT

Dorpskern Schelderode

bouwkundig geheel**ID:** 300785 **URI:** <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/300785>

Juridische gevolgen

- is aangeduid als beschermd stads- of dorpsgezicht, intrinsiek Dorpskern Schelderode (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/8805>)
Deze bescherming is geldig sinds 10-02-2000

Gemeente

Merelbeke

Deelgemeente

Merelbeke, Schelderode

Straat

Gaversesteenweg, Grepstraat, Molenstraat, Schelderodeplein, Scheldeweg

Locatie

Gaversesteenweg , Grepstraat , Molenstraat , Schelderodeplein , Scheldeweg (Merelbeke)

Nauwkeurigheid zone

Tot op 15m

Oppervlakte zone

175 398m²

Fysieke status

Bewaard

Erfgoedwaarde

Aanwezig

Project beschermingsdatabank 2013-2016

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/gebeurtenissen/1028>) (beschermingen: van 01-01-2013 tot 30-06-2016)

Kenmerkgroep 1

Typologie: dorpen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1062>), hoeven (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/190>), kasteeldomeinen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2114>), parochiekerken (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/338>)

Kenmerkgroep 2

Typologie: hoeven (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/190>)

Datering: interbellum (<https://id.erfgoed.net/thesauri/dateringen/1070>)

Kenmerkgroep 3

Typologie: boerenarbeiderswoningen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/69>)

Datering: derde kwart 19de eeuw (<https://id.erfgoed.net/thesauri/dateringen/1065>)

Kenmerkgroep 4

Typologie: dorpswoningen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/126>)

Datering: interbellum (<https://id.erfgoed.net/thesauri/dateringen/1070>), voor WO I (<https://id.erfgoed.net/thesauri/dateringen/1068>)

Kenmerkgroep 5

Typologie: gemeentehuizen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/158>)

Datering: na WO II (<https://id.erfgoed.net/thesauri/dateringen/1073>)

Cottenie, Leon (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/personen/905>) (Ontwerper)

Beschrijving

De dorpskern bestaat uit het centrale dorpsplein, in casu een klein kerkplein naast het koor van de kerk (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/36618>), evenals het omringend kerkhof en de achterliggende kasteelsite (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/36619>), thans de excentrische of randbebouwing van het huidige Schelderode vormend. De Gaversesteenweg vormt er de hoofdas van de dorpskern waarvan een gedeelte (tussen Molenstraat en Grepstraat) in het onmiddellijke gezichtsveld ligt van de kerk. In het gebied ten westen van de Gaversesteenweg, ligt het kasteeldomein evenals terreinen die als aanpalende bossen en weiland op de Scheldevalleiflank morfogenetisch een geheel vormen met het kasteelpark.

Voetweg nummer 25

Ten oosten van de dorpskern ligt de voetweg nummer 25. Deze niet verharde voetweg of zandweg stond vroeger als kerkwegel onder de benaming Kerkweg bekend. De voetweg loopt achter de Gaversesteenweg, vanaf de Molenstraat naar de Grepstraat met een aftakking tussen Gaversesteenweg tegenover Schelderodeplein. Het betreft een oud wegtracé dat als lineair landschapkenmerk door meerdere typische cultuurlandschappelijke elementen sterk en duidelijk herkenbaar gemarkeerd is: door de verschillende afsluitingen van achtertuinen en boomgaarden waaronder haagbeuk, sierbetonafsluitingen typerend voor het midden van de 20ste eeuw en door oudere (wellicht nog tweede helft 19de eeuw) bakstenen tuinmuren van stevig metselwerk met overkragende ezelsrug op muizentandlijst en die muurvegetatie vertoont. Ter hoogte van het Schelderodeplein komen in de achtertuinen van Gaversesteenweg die palen aan voetweg nummer 25, nog kleine en oude hoogstamboomgaarden voor als rest van de hovingen bij verdwenen boerderijen in de kern van het dorp (vergelijk met Poppkaart).

Schelderodeplein

De oostzijde van het kleine driehoekige Schelderodeplein aansluitend bij de woningbouw aan de noordkant van Gaversesteenweg, vertoont lage dorpshuizen van één bouwlaag waarvan de voorgevel doorgaans reeds werd aangepast doch waarvan de schaal typerend is voor de oude dorpsbebouwing. Nummer 1 tot en met 5 sluiten als rijhuizen aaneen. Aan de woning van nummer 5 paalt een poort die toegang verleent tot het achtererf met opzij een landelijk bedrijfsgebouw. Nummer 6-7 als laatste woningen aan deze zijde van het plein springen achterin en nummer 7 paalt aan de kasteelmuur.

Het koor van de beschermde kerk ziet uit op het Schelderodeplein.

De westzijde van het Schelderodeplein wordt begrensd door het kerkhof dat de Sint-Martinuskerk omringt en nog steeds als begraafplaats in gebruik is. De huidige omvang en afbakening van het kerkhof is het resultaat van aanpassingen en uitbreidingen in de tweede helft van de 19de eeuw en in de 20ste eeuw. Volgens de Atlas der Buurtwegen van Schelderode (1844) was het omringend kerkhof voorheen aanzienlijk kleiner dan nu; het grootste deel strekte zich uit aan de zuidzijde van de kerk naast de Gaversesteenweg. Door rechttrekking van de Gaversesteenweg volgens

goedgekeurd plan van 1857, namelijk van de bocht ter hoogte van de Grepstraat tegenover de pastorie (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/36596>), werd zowel de pastorietaan als het kerkhof enigszins in oppervlakte verkleind.

Waarschijnlijk kort na de bouw van het kasteel van Schelderode werd het gedeelte van de voetweg nummer 24 vanaf Schelderodeplein tussen kerkhof en kasteel afgeschaft en bij het kerkhof ingelijfd. In 1954 volgde een uitbreiding van het kerkhof westwaarts en nogmaals in 1977 ten nadele van de pastorietaan met bouw van een nieuwe scheidingsmuur tussen beide. In 1949 werd de steenweg vernieuwd en in 1971 verbreed. De lage bakstenen kerkhofmuur aan de Gaversesteenweg werd vernieuwd. Het ijzeren toegangshek aan hoge bakstenen hekpijlers op de hoek met Schelderodeplein is verdwenen. De oostzijde van het kerkhof (zijde Schelderodeplein) bewaart nog een oude lage bakstenen kerkhofmuur, waarschijnlijk uit de tweede helft van de 19de eeuw.

Scheldewegel

Deze deels gekasseide voetweg daalt, naast de pastorie, van de Gaversesteenweg het talud van de Scheldevallei af richting Schelde tot aan de straat genaamd Langeweide. Het gekasseide deel van de Scheldewegel was een onderdeel van voetweg nummer 25, de vroeger zogenaamde Steenpoortweg die van de kerk van Schelderode naar de hoeve "Ter Schelden" leidde. Het begin van deze voetweg liep vroeger van Schelderodeplein ten noorden achter de kerk en pastorie. Dit gedeelte werd gesupprimeerd en vervangen door een voetweg links opzij van de pastorie en werd aan de voet van het Scheldetalud doorgetrokken naar de Melsenbeek.

Achter de pastorietaan en naast het kasteeldomein zijn twee kleine woningen van het type boerenhuisje gelegen. Beide zijn met de voorgevel naar het zuidoosten georiënteerd en haaks op de voetweg ingeplant. De twee woningen hoorden aanvankelijk niet bij het kasteeldomein van Florimond Van de Poele.

Nummer 1 is een bakstenen boerenarbeiderswoning van één bouwlaag onder zadeldak (Vlaamse pannen). Volgens archiefgegevens van het kadaster gebouwd in 1866. Waarschijnlijk aanvankelijk een huisje van drie traveeën waarvan de rechts aanpalende stal van drie smalle traveeën later omgevormd werd tot een tweede woning (1890 volgens archiefgegevens van het kadaster) en nadien bij de eerste woning werd ingelijfd (1921/1922). De verankerde en gewitte voor- en achtergevel is voorzien van een gepikte plint en wordt afgelijnd door een bakstenen daklijst. De gevel is opengewerkt met twee getoogde beluikte vensters aan weerszij van de voordeur; rechts bevindt er zich een gedichte lage deur en een jonger rechthoekig venster. Vijf kleine vensters met luik zijn in de achtergevel aangebracht. Rechts bevindt zich een typisch aanleunende kleine stal onder lessenaarsdak.

Nummer 2 is een bakstenen boerenarbeiderswoning van twee traveeën en één bouwlaag onder een pannen zadeldak. De verankerde voorgevel is opengewerkt met een centrale deur, geflankeerd door een beluikt venster onder een getrap dakvenster. De aanpalende lagere stal met deur onder houten latei is volgens het metselwerk duidelijk een ouder deel en zou volgens archiefgegevens van het kadaster als horend bij Scheldewegel 1 opgericht zijn in 1866. In 1921/1922 werd deze uitgebreid tot de huidige afzonderlijke woning, wellicht was het sindsdien in het bezit van de toenmalige eigenaars van het kasteel van Schelderode, de familie Plissart.

Gaversesteenweg

Aan de westzijde van Gaversesteenweg vanaf de gemeentegrens met Merelbeke komen als randbebouwing van de dorpskern van Schelderode een paar deels aangepaste hoeven voor opklimmend tot de 18de eeuw (confer de Ferrariskaart van 1771-1778) die het agrarisch karakter van het dorp en zijn bewoningsevolutie mede illustreren.

Nummer 472 is een bakstenen hoeve met semi-gesloten aanleg en een sterk aangepast achterin gelegen boerenhuis. De gewitte bedrijfsgebouwen onder pannen zadeldaken in L-vorm gebouwd aan de straat (deels op grondgebied Merelbeke) bepalen sterk het zicht naar de dorpskern toe bij het binnenkomen van Schelderode.

Nummer 476 (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/36594>) is een hoeve met deels gesloopte bedrijfsgebouwen.

Nummer 482 en 484. Het perceel waarop beide aaneenpalende aan de straat gelegen rijhuisjes zich bevinden is omgeven door het kasteeldomein van Schelderode. Volgens archiefgegevens van het kadaster maakte het oorspronkelijk deel uit van de bezittingen bij het kasteel gebouwd door Florimond Van de Poele en was er in 1868 door voornoemde eigenaar een huis en landgebouw aan de straat opgericht. In 1903 was het perceel door Elisabeth Van de Poele verkocht. Huis nummer 482 was een nieuwbouw volgens kadastergegevens van 1903 en nummer 484 van 1936 (volgens kadastergegevens). Nummer 482 is een eenvoudig bakstenen rijhuis van vier traveeën en anderhalve bouwlaag onder pannen zadeldak. De lijstgevel wordt gekenmerkt door sierankers en rechthoekige muuropeningen onder ijzeren I-latei en vernieuwd houtwerk. De lage aanbouw rechts sluit aan bij de bijgebouwen aan de straat van nummer 478 (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/36595>), en werd aangepast tot garage. Nummer 484 is een eenvoudige half vrijstaande bakstenen woning van twee traveeën en twee bouwlagen onder pannen zadeldak. Het bouwvolume van beide woningen is als afbakening van het kasteelpark van invloed op het zicht vanaf Melsenbeek en de achterliggende open ruimte van het kasteelpark gevormd door weiland tussen boompertjes.

Nummer 510 is het voormalig gemeentehuis, gelegen aan de straat naast het kerkhof. Het pand werd opgericht in 1961 in de zuidoostelijke hoek van de pastorietuin, en gebouwd naar ontwerp van architect Leon Cottenie (Melle). Het betreft een alleenstaande blokvormige bakstenen constructie van twee bouwlagen en drie traveeën onder een leien schilddak. Het bouwjaar 1961 staat aangegeven in de windvaan van de decoratieve ijzeren schoorsteenbekroning en in een gevelsteen boven in de voorgevel. Het stilistisch conventioneel eenvoudig gebouw heeft een symmetrische voorgevelopstand en wordt geaccentueerde door een brede toegang. Als vroeger gemeentehuis met centrale locatie bevestigt dit officieel gebouw het kernkarakter van de vroegere gemeente.

Nummer 514 is een hoeve gelegen naast het onbebouwde perceel naast Scheldeweg en pastorie. Volgens archiefgegevens van het kadaster was het aan de straat gelegen woonhuis met zijn achterin gelegen en achter aangebouwde bijgebouwen op het diepe perceel opgericht in 1929 (voordien niet bebouwd). Het betreft een eenvoudig bakstenen huis van het type dubbelhuis met drie traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak (kunstleien). De sobere bakstenen lijstgevel wordt gekenmerkt door sierankers en getoogde muuropeningen. Volgende elementen van het bijbehorende boerenerf vormen beeldbepalende kleine landschapselementen binnen het dorpsgezicht die getuigen van het agrarisch karakter van de dorpskern: de lange afsluiting van sierbetonplaten op de rechterperceelsgrens, de notelaar op het achtererf en de achterliggende hoogstamboomgaard.

Bron : Onroerend Erfgoed, digitaal beschermingsdossier DO002136, Dorpskern Schelderode.

Auteurs : Verbeeck, Mieke

Datum : 2000

Relaties

Omvat

Boerenarbeiderswoningen (<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36595>)

Omvat

Hoefe (<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36594>)

Omvat

Neoclassicistisch burgerhuis (<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36597>)

Omvat

Pastorie van de Sint-Martinusparochie met tuin

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36596>

Omvat

Schelderodeplein (<https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/5905>)

Is deel van

Merelbeke (<https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/14211>)

Is deel van

Schelderode (<https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/14216>)

Je kan deze pagina citeren als:

Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Dorpskern Schelderode [online]

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/300785> (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/300785>)

(Geraadpleegd op 01-06-2022)

**Onroerenderfgoed.be is een officiële website van de
Vlaamse overheid**

uitgegeven door het agentschap Onroerend Erfgoed
(<https://www.onroerenderfgoed.be/over-ons>)

PRIVACYVERKLARING

([HTTPS://WWW.ONROERENDERFGOED.BE/PRIVACYVERKLARING](https://www.onroerenderfgoed.be/privacyverklaring))

JURIDISCHE INFORMATIE

([HTTPS://WWW.ONROERENDERFGOED.BE/JURIDISCHE-INFORMATIE](https://www.onroerenderfgoed.be/juridische-informatie))

[\(/\)](#)

Inventaris

[Contact \(/contact\)](/contact)[Downloads \(/downloads\)](/downloads)[Over ons \(https://www.onroerenderfgoed.be/over-ons\)](https://www.onroerenderfgoed.be/over-ons)[MENU](#)

BESCHERMD STADS- OF DORPSGEZICHT, INTRINSIEK

Dorpskern Schelderode

Beschermde stads- of dorpsgezichten, intrinsiek van 10-02-2000 tot heden**ID:** 8805 **URI:** <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/8805>

Besluiten

[Geografisch pakket Schelderode \(https://id.erfgoed.net/besluiten/3543\)](https://id.erfgoed.net/besluiten/3543)

definitieve beschermingsbesluiten: 10-02-2000 ID: 3543

Provincie

Oost-Vlaanderen

Gemeente

Merelbeke

Deelgemeente

Merelbeke, Schelderode

Straat

Gaversesteenweg, Grepstraat, Molenstraat, Schelderodeplein, Scheldewegel

Locatie

Gaversesteenweg , Grepstraat , Molenstraat , Schelderodeplein , Scheldewegel (Merelbeke)

Nauwkeurigheid zone

Tot op 15m

Oppervlakte zone

175 476m²

Beschermingsdossiers

4.02/44043/103.1

00002433

Typologie: [boerenarbeiderswoningen \(https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/69\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/69), [burgerhuizen \(https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/89\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/89), [dorpen \(https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1062\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1062), [dorpswoningen \(https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/126\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/126), [gemeentehuizen \(https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/158\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/158), [hoeven \(https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/190\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/190), [landhuizen \(https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/262\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/262), [parken \(https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/337\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/337), [parochiekerken \(https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/338\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/338)

Project beschermingsdatabank 2013-2016

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/gebeurtenissen/1028> (beschermingen: van 01-01-2013 tot 30-06-2016)

Beschrijving

De dorpskern van Schelderode, met onder meer de Sint-Martinuskerk, het kasteel en de pastorie, is beschermd als dorpsgezicht.

Waarden

Dorpskern Schelderode met omgeving van de Sint-Martinuskerk, van het kasteel en van de pastorie is beschermd als dorpsgezicht omwille van het algemeen belang gevormd door de:

historische waarde

in casu cultuurhistorische waarde: De dorpskern van Schelderode is een representatief voorbeeld voor de occupatiegeschiedenis in het gebied van de Bovenschelde van een dorpskern aan de rand van de Scheldevallei ontwikkeld bij een feodaal centrum, met name bij de zetel van het "Land van Rode", één van de belangrijkste heerlijkheden aan de rechteroever van de Schelde binnen het "Land van Aalst". In zijn huidig voorkomen, met het nadrukkelijk aanwezige neogotische kasteel van Schelderode, omstreeks 1864-1865 gebouwd voor en door architect Florimond Van de Poele, op het Scheldetalud en teruggaand op de site van het verdwenen heerlijk kasteel "Ten Daele" achter de Sint-Martinus parochiekerk, is de dorpskern typologisch als kasteeldorp goed bewaard gebleven. Kasteel en kerk domineren hierbij de Scheldevallei. De dorpskern omvat de omgeving van de Sint-Martinuskerk, waarvan het omringend kerkhof deels op het oude kerkhof teruggaat, de omgeving van het kasteeldomein van Schelderode en van de pastorie, die de intrinsieke waarde van deze gebouwen tot hun recht laat komen. De bebouwing aan de Gaversesteenweg, het Scheiderodeplein en de Scheldeweg omvat landelijke woningtypes,

vroegere boerderijen die een herinnering bewaren aan het agrarisch karakter van de dorpskern; daarnaast getuigen dorpshuizen van de typerende ontwikkelingsgang van de dorpsbebouwing uit de 19de-20ste eeuw. Hun gabariet en schaal is een bepalend element binnen deze landelijke bebouwde omgeving.

wetenschappelijke waarde

Historisch-geografisch is de dorpskern van Schelderode een goed bewaard en representatief voorbeeld van een plateaurandsite met een historische context in de Bovenscheldevallei. De dorpskerk en dorpskern gelocaliseerd bovenop de steilrand, het kasteel van Schelderode met park op de helling van het talud, domineren van daaruit het Schelde-alluvium. De aanpalende bossen en weiland die aan weerszij aan het kasteelpark op de valleiflank voorkomen, evenals de Scheldemeersen, vormen morfogenetisch een geheel met deze ecologisch waardevolle landschapseenheid. Andere ecologisch waardevolle kleine landschapselementen die tevens relevant zijn als getuige van het agrarisch karakter van de geëvolueerde dorpskern zijn: de resten van hoogstamboomgaarden, de voetweg nummer 25 als oud wegtracé en kerkwegel in het dorpscentrum, lineair gemarkeerd door typische afsluitingen zoals bakstenen tuinmuren, haagbeuk en sierbetonafsluitingen.

Aanduiding van Is de bescherming van

Dorpskern Schelderode

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/300785>)

Gaversesteenweg , Grepstraat , Molenstraat , Schelderodeplein , Scheldewegel (Merelbeke)

De dorpskern bestaat uit het centrale dorpsplein, in casu een klein kerkplein naast het koor van de kerk, evenals het omringend kerkhof en de achterliggende kasteelsite, heden de excentrische of randbebouwing van het huidige Schelderode vormend.

Is de omvattende bescherming van

Boerenarbeiderswoningen

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36595>)

Gaversesteenweg 478 (Merelbeke)

De noordoosthoek van het kasteeldomein van Schelderode wordt duidelijk visueel afgebakend door een pittoresk ensemble van landelijke huisjes met bijgebouwen. Vroeger was dit één woning maar nu zijn het twee woningen met het karakter van een boerenwoning en met typische aanhorigheden zoals stallen en bakhuis. De woning klimt in kern op tot de 18de eeuw; in de periode tweede helft van de 19de eeuw - begin 20ste eeuw ze het enigszins verhoogd en in traditionele zin aangepast overeenkomstig de bouwtrant van de personeelswoning van het kasteel.

Hoeve

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36594>

Gaversesteenweg 476 (Merelbeke)

Voorheen een hoeve in L-vorm, opklimmend tot de 18de eeuw.

Kasteeldomein Schelderode

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36619>

Schelderodeplein 8-9, 8A (Merelbeke)

Het deels ommuurde kasteeldomein, met aanhorigheden in park met vijver, bevindt zich tussen de Gaversesteenweg en de Scheldemeersen, ten noordwesten van de kerk. Het kasteel uit 1865 is ontworpen door en voor oudheidkundige Florimond Van de Poele, in samenwerking met baron Jean Bethune. Het merkwaardige bakstenen kasteel met zijn sprookjesachtig voorkomen is in neogotische stijl opgericht naar patroon van de 15de-eeuwse Brugse gotiek. Het park werd aangelegd in

landschapstijl en dit volgens de mode en stijlkenmerken typerend voor de tweede helft van de 19de eeuw.

Mispel pastorietuin Schelderode

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/131454>

Gaversesteenweg 512 (Merelbeke)

Mooi ontwikkelde mispel in de pastorietuin. Het is een struik met vier stevige gesteltakken en met, aan de basis van de struik, een omtrek van ruim 190 cm.

Neoclassicistisch burgerhuis

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36597>

Gaversesteenweg 611 (Merelbeke)

Het neoclassicistisch burgerhuis uit het vierde kwart van de 19de eeuw telt vijf traveeën en twee en een halve bouwlaag onder leien schilddak. De voortuin is aan de straat afgesloten door een ijzeren hekwerk op een lage bakstenen muur. Het huis valt door zijn oorspronkelijk karakter, zijn volume en als typisch burgerhuis met stedelijke allures sterk op tussen de overige woningen in de onmiddellijke omgeving van de kerk.

Parochiekerk Sint-Martinus met kerkhof

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36618>)

Schelderodeplein zonder nummer (Merelbeke)

De dorpskerk is vanouds excentrisch ingeplant ten opzichte van de dorpskern. In kern gotische kerk uit 14de-15de eeuw, waarvan onder meer de toren resteert. De kerk werd aangepast in de 18de eeuw en werd vergroot en hersteld vanaf 1877 in neogotische stijl, naar ontwerp van architect August Van Assche. Ommuurd rechthoekig kerkhof omheen de parochiekerk met een collectie van voornamelijk 20ste-eeuwse graftekens.

Pastorie van de Sint-Martinusparochie met tuin

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36596>)

Gaversesteenweg 512 (Merelbeke)

De pastorie, gelegen in een ommuurde pastorietuin, is van het type dubbelhuis met vijf traveeën en één bouwlaag. De benedenverdieping van de woning bewaart bouwsporen van de aangepaste oude kern, mogelijk nog uit de 17de of begin 18de eeuw. Na de verbouwing tot pastorie omstreeks 1767 onderging het gebouw geen essentiële volumewijzigingen meer. Er vonden wel nog lichte aanpassingen in de 20ste eeuw plaats.

Is de gedeeltelijke bescherming van

Scheldemeersen tussen Zevergem en Schelderode

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135207>)

Zevergem (De Pinte), Zijnaarde (Gent), Melsen, Merelbeke, Schelderode (Merelbeke), Eke (Nazareth)

De Scheldemeersen van Zevergem-Schelderode vormen één van de weinige restanten van een aaneengesloten meersenlandschap in de Scheldevallei. Het gebied wordt gekenmerkt door de afwisseling van meersen, afgesneden meanders, populierenaanplantingen en door greppels opgedeelde graslandpercelen. Het kasteeldomein van Schelderode ligt op de steilrand.

